

Prof. Dr. İlhan Helvacı
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Miras Hukuku - (10.10.2017) - 2. Hafta - 1. Ders

Hatırlayacağınız üzere, geçen buluşmamızda Miras Hukukuna egemen olan ilkeleri sizlere vermeye çalışmıştık. Mirasın nasıl intikal ettiğinden söz etmeye çalışmıştık. Arkasından da özellikle kanuni mirasçılık kavramından ve atanmış mirasçılık kavramından söz etmiştik. Şimdi, yavaş yavaş kanuni mirasçılık ne demektir, bunu beraberce inceleyeceğiz.

Kanuni Mirasçılık

Kanun icabı kimler mirasçı olmaktadır, buna beraberce bakacağız. Tahmin edileceği üzere, zamanı geldiğinde de iradi mirasçılığın, atanmış mirasçılığın ne anlama geldiğini, ne şekilde ortaya çıktığını ele alacağız. Ama bugün itibarıyla başlığımız, “Kanuni Mirasçılar” başlığı. Yani bir kişi vefat ettiğinde acaba ona kimler mirasçı oluyorlar sorusuna yanıt arayacağız.

Atanmış mirasçılığa da sadece ve sadece kısa bir hatırlatma yaparak değineyim. Mirasbırakan bir ölüme bağlı tasarruf yaparak örneğin, bir vasiyetname yaparak veya bir miras sözleşmesi yaparak bir üçüncü kişiyi, normal şartlar altında mirasçı olması mümkün olamayacak bir kişiyi, kanun icabı mirasçı olması mümkün olamayacak bir kişiyi mirasçı olarak atayabiliyordu.

Bir kişi ister kanuni mirasçı olsun, ister atanmış mirasçı olsun mirası, mirasbırakanın vefatıyla beraber elde ediyordu ve gerek kanuni mirasçılar, gerekse atanmış mirasçılar mirasbırakanın borçlarından da sorumlu oluyorlardı. Bu sorumlulukları kişisel bir sorumluluk idi ve bu sorumlulukları birden çok mirasçı varsa, ister kanuni mirasçı ister atanmış mirasçı, bir müteselsil sorumluluk oluyordu. Bunları hatırladıktan sonra, demin de söylemeye çalıştığım üzere, kanuni mirasçılık sistemimize bir bakmamız gerekiyor.

Medeni Kanunumuzun üçüncü kitabındayız. Miras Hukuku başlığını taşıyor. Birinci kısım “mirasçılar”, birinci bölüm “yasal mirasçı-

lar”. Kanunun sistematğine beraberce bakalım. Diyor ki: “A - Kan Hı-sımları, I - Altsoy, II - Ana ve Baba, III - Büyük Ana ve Büyük Baba, IV - Evlilik Dışı Hısımlar B - Sağ Kalan Eş, C - Evlatlık, D - Devlet. Aslında kanun bize kimin yasal olarak mirasçı olacağını söylüyor. Kim-ler bu anlamda yasal mirasçılar? Kan hısımları, Sağ kalan eş, Evlatlık ve onun altsoyu, bir de, her zaman dersin başından itibaren söyledim: Sahipsiz tereke olamaz. Son mirasçı devlettir. Bir kişi mirasçı sıfatını haiz başka herhangi bir şahsı geride bırakmaksızın vefat ederse, onun mirası devlete intikal eder. Kısacası, bugünkü dersimizde kan hısımla-rının mirasçılığını konuşacağız. Sağ kalan eşin mirasçılığını konuşaca-ğız. Evlatlığın ve altsoyunun mirasçılarını konuşacağız ve devletin mi-rasçılığını konuşacağız.

Zümre Sistemi

Medeni Kanun “zümre sistemi” dediğimiz bir sistem yaratıyor. Zümre sistemi dediğimiz bu sistemde diyor ki: “Kişinin altsoyu onun birinci zümresini oluşturur.” Murisin birinci zümredeki mirasçıları onun altsoyudur, çocuklarıdır, torunlarıdır, vd. Birinci zümrede her-hangi bir sınırlama yoktur.

Medeni Kanunumuza göre birinci zümrede mirasçı bulunduğu müddetçe miras, ikinci zümredeki mirasçılara geçmez. İkinci zümre-deki mirasçılar kimlerdir? Mirasbırakanın anne, babası, mirasbırakanın kardeşleri ve mirasbırakanın kardeşlerinin çocukları ve onların altsoyu, vd. Dikkat edecek olursanız zümre sisteminde prensip itibariyle kanun koyucu bir sınırlama koymuyor. Ama istisnai bir düzenleme var o da eşin üçüncü zümredeki mirasçılarla birlikte mirasçı olması halinde kar-sımıza çıkıyor.

Tekrar vurgulayacak olursak birinci zümrede mirasçı varsa, ço-cuklar varsa, onlar zaten mirası paylaşacaklar veya çocukların miras bı-rakandan önce öldüğünü ve sadece ve sadece murisin torunlarının bu-lunduğunu varsayalım. Mirası kimler paylaşacaklar? Torunlar paylaşa-caklar.

Birinci zümrede mirasçı yoksa bu kez kimlerin mirasçılığını ko-nuşabilir hale geliyoruz? İkinci zümredeki mirasçılar konuşabilir hale geliyoruz. Yani kişinin anne ve babası mirasçı olacak veya duruma göre kardeşleri mirasçı olacak veya duruma göre kardeş çocukları mirasçı olacak vs. vs.

Yavaş yavaş sistemi anlıyorsunuz. Bir kişi vefat ettiğinde çocukları sağ ise ve mirasçı sıfatını taşıyabiliyorsa, torunları mirasçı olabilir mi? Hayır. Kanun koyucu özellikle diyor ki, çocuklar kendi altsoylarıyla beraber kök kavramını yaratıyorlar. Bu anlamda bir kişinin çocuğu ve ondan dünyaya gelen torunu bir kök yaratıyor. Kök başı dediğimiz de kim tahmin edileceği üzere? Kişinin, mirasbırakanın çocuğu. Mirasbırakanın çocuğu sağ olduğu müddetçe torunları mirasçı olamıyor. Yani zümre sistemi içerisinde, hem zümreler arasında bir derecelendirme var, hem de her bir zümrenin içerisinde bir derecelendirme var.

Peki, aynı mantıkla ilerleyelim. Diyelim ki, bir kişinin birinci zümresinde hiç mirasçısı yok. Nereye baktık? İkinci zümreye baktık. İkinci zümrede önce haklı olarak anne ve babaya bakacağız. Anne ve baba sağ olduğu müddetçe, mirasçı sıfatına sahip olduğu müddetçe acaba kişinin kardeşleri mirastan pay alabilirler mi? Kanun koyucunun yaklaşımı belli. Diyor ki: “Anne ve baba zümre başları sıfatına sahipler. Zümre başları sağ olduğu müddetçe, mirasçı olduğu müddetçe, onların altsoyu mirasçı olamayacak.”

Aynı mantıkla ilerleyelim. Bir kişinin baktığımızda altsoyunu göremedik. Çocukları yok. Torunları yok veya var ama mirasbırakandan önce öldükleri için mirasçı olamıyorlar. İkinci zümreye baktık. İkinci zümrede anne ve babası elbette var ama mirasbırakandan önce ölmüşler. Kardeşleri varmış, fakat mirasbırakandan önce vefat etmişler. Kardeşler de çocuk bırakmış değiller. O zaman üçüncü zümreye doğru ilerleyeceğiz. Üçüncü zümrede büyük anne ve büyük babalarla karşı karşıya kalacağız. Kişinin anne hattından, büyük anne ve büyük babalarıyla karşı karşıya kalacağız. Kişinin baba hattından, büyük anne ve büyük babalarıyla karşı karşıya kalacağız ve arkasından da onlar mirasçı sıfatına sahip oldukları müddetçe, onların altsoylarına, yani amca, hala, dayı, teyze dediğimiz kişilere miras dağıtma imkânımız olamayacak. Çünkü üçüncü zümredeki bu kişiler de zümre başı konumundalar.

Bu noktada üçüncü zümreyle ilgili küçük bir detayı vereyim. Daha sonra da sağ kalan eşin mirasçılığını anlatırken tekrar değineceğim. Üçüncü zümrede de prensip itibarıyla; zümre başları, yani büyük anne ve büyük babalar sağ oldukları müddetçe, mirasçı oldukları müddetçe, amca, hala, dayı, teyze mirasçı olamayacaklar. Amca, hala, dayı, teyze ne zaman mirasçı olacak? Zümre başları mirasbırakandan önce vefat ettiyse veya zümre başları mirasçı sıfatına sahip değilse; peki

amca, hala, dayı, teyze mirasçı oldu. Amca, hala, dayı, teyze çocukları mirasçı olabilecek mi? Yine aynı şekilde; amca, hala, dayı, teyze sağ olduğu müddetçe, yani; kök başları sağ olduğu müddetçe, onların çocukları, amca, hala, dayı, teyze çocukları mirasçı olamayacaklar.

Ama amca, hala, dayı, teyze de bu anlamda bakıldığında mirasbırakandan önce ölmüş. O zaman haklı olarak amca, hala, dayı, teyze çocuklarına mirası paylaştırmaya devam edeceğiz. Ne zamana kadar devam edeceğiz? Sağ kalan eş yoksa. Sağ kalan eş varsa sağ kalan eş, üçüncü zümrede sadece ve sadece mirasbırakanın büyük anne ve babalarıyla ve mirasbırakanın büyük anne ve babalarının altsoyunu oluşturan amca, hala, dayı, teyze ile mirasçı olabiliyor. Eğer onlar mirasbırakandan önce ölmüşlerse veya şu ya da bu sebeple mirasçı olamıyorlarsa o zaman miras sadece ve sadece sağ kalan eşe kalacak.

Bundan sonraki akışta sağ kalan eş birazcık bekleteceğiz. Yani önce, sağ kalan eşin bulunmadığı ihtimalleri çözeceğiz. Sonra, sağ kalan eşin bulunduğu ihtimallerde mirasın nasıl paylaştırıldığını ayrıca ele alacağız.

Bir Zümreye Dâhil Olma

Bir kişinin vefat eden bir başka şahsa mirasçı olabilmesi için prensip itibarıyla bir defa bir zümreye dâhil olması lazım. Bakınız; birinci zümre var, ikinci zümre var, üçüncü zümre var. Dördüncü zümre yok. Beşinci zümre, altıncı zümre, yedinci zümre, sekizinci zümre yok değil mi?

Aslında bakarsanız, kişinin soy ağacını çıkarırsanız, mutlaka sekizinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci zümrelere kadar erişebilirsiniz belki. Ama kanun koyucu diyor ki, bu kadar uzak kan hısımlarının mirasçı olmasını doğru bulmuyorum. Zaten hayatın doğal akışında olayların birçoğunda, bu kadar uzak kan hısımları da mirasbırakandan çoktan önce vefat etmiş olurlar.

Bir kişinin miras bırakana mirasçı olması için hem belirli bir zümreye dâhil olması şart hem de miras bırakana kan bağıyla bağlı olmuş olması lazım. Bu kan hısımlığının da elbette bir hukuki hısımlık olması lazım.

Evlilik Dışı Hısımların Durumu

TMK.m.498 evlilik dışı hısımlara değiniyor. Çocukla anne arasındaki hukuki hısımlık doğumla kendiliğinden kuruluyor. Bir diğer söyleyişle çocuğun annesiyle ve annesinin hısımlarıyla arasındaki hukuki hısımlık bağı, çocuğun doğumuyla birlikte kendiliğinden oluşuyor. Çocuk ister evlilik içinde doğmuş olsun ister evlilik dışında, bu herhangi bir fark yaratmıyor.

Peki, baba ile ilgili olarak, Medeni Kanunumuzun yaklaşımını hatırlar mısınız? Evlilik içinde doğduysa, elbette babası ve onun hısımlarıyla arasında hukuki hısımlık söz konusu olacak. Peki, çocuk evlilik dışı doğduysa, evlilik dışı bir çocuksa, o zaman acaba baba ile arasındaki hukuki hısımlık bağı nasıl yaratacağız? 1- Ana ile evlilik, 2-Çocuğun tanınması, 3-Kişi eğer gönül rızasıyla kendi çocuğunu tanımaya yanaşmıyorsa, o zaman onun aleyhine açılacak babalık davası ve bu babalık davasında verilen kararın kesinleşmesi. Bu anlamda bakıldığında, çocuk ile babası arasındaki hukuki hısımlık bağı bahsettiğimiz üç ihtimal yaratacak.

İşte Medeni Kanunumuzun 498. maddesi bize bunu söylüyor. Evlilik dışı hısımlar kenar başlığını taşıyor ve sadece babaya değiniyor haklı olarak çünkü anne açısından konuya yaklaştığımızda zaten herhangi bir soru işareti yok. İster evlilik içinde doğsun, ister evlilik dışında doğsun, zaten doğumla beraber çocukla anne arasındaki hısımlık bağı kuruluyor. TMK m. 498 diyor ki: “Evlilik dışında doğmuş ve soybağı, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulmuş olanlar, baba yönünden evlilik içi hısımlar gibi mirasçı olurlar. Soybağı, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulmuş olanlar baba yönünden evlilik içi hısımlar gibi mirasçı olurlar.” Bir diğer hükmü de hemen yeri gelmişken hatırlamakta fayda var, TMK. m. 282, genel olarak soybağının kurulması kenar başlığı altında diyor ki, çocuk ile ana arasındaki soybağı doğum ile kurulur, çocuk ile baba arasında soybağı; ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulur.

Bu noktada hemen bir şeyin altını çizmemiz lazım. Bir kişinin diyelim ki iki tane çocuğu var. Bu çocuklar evlilik içi çocuklar. Mirası nasıl bölüştürürsünüz? 1/4 birine, 3/4 birine mi? 1/3 birine, 2/3 birine mi? Elbette aklınız, mantığınız, vicdanınız, adalet hissiniz bu çocukların mirasta eşit oranda pay sahibi olmasını emreder. Yani Bay M vefat

ettiğinde geriye iki tane çocuğu kaldıysa, Ç1 ve Ç2; miras 1/2 oranında paylaşılır.

Peki, diyelim ki bir baba vefat etti ve geride bir evlilik içi çocuk bir de evlilik dışı doğan bir çocuk bıraktı ve evlilik dışı çocuğu da tanıyarak vefat etti veya aleyhine babalık davası açılmıştı, babalık davasında bu hukuki hısımlık bağı tespit edildi ve karar kesinleşti. Mirası nasıl paylaşacaksınız? Evlilik dışı doğan çocuğu sen evlilik dışı doğdun, senin aslında cezalandırılman gerekiyor, sen ahlak dışı bir ilişkinin ürünüsün, senin bu mirastan daha az pay alman gerekiyor der misiniz? Yeni Medeni Kanunumuz bunu söylemiyor. Ama eski Medeni Kanunumuz bunu söylüyordu.

Gerçekten de Eski Medeni Kanunumuz, Türk Kanunu Medenisi, ilk sevk edildiği metniyle irdelendiğinde diyordu ki: “Baba vefat ettiğinde, evlilik dışı çocuklarıyla, evlilik içi çocukları bir arada mirasçı olmuşlarsa, evlilik içi çocuklar 2 birim mirastan pay alırken, evlilik dışı çocuklar ne yaparlar? Mirastan 1 birim pay alırlar.” diyordu. 1926 yılının Medeni Kanununun yaklaşımı böyleydi. Daha sonraki yıllara geldiğimizde, 90lı yıllara geldiğimizde, Anayasa Mahkemesi bu hükümleri anayasaya aykırı buldu ve bu çerçevede evlilik dışı çocuklarla, evlilik içi çocuklar arasındaki bu adaletsizliği ortadan kaldırdı. Bütün bunları niye söylüyorum? Hem Medeni Kanunun tarihsel geçmişini bilmek bugünü anlamak bakımından önemli diye söylüyorum. Hem de yarın öbür gün meslek hayatınızın içerisinde eski Medeni Kanun zamanında ortaya çıkmış bu gibi olasılıklarla karşı karşıya kalabilirsiniz. Biraz da onlara işaret etmek için söylüyorum. Öyle bir ihtimalle karşı karşıya kaldığınızda sonuç itibarıyla Türk Kanunu Medenisinin ilgili hükümlerini açacaksınız. Olaylar, Anayasa Mahkemesi kararından önce ise farklı bir uygulama var. Olaylar, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra ise farklı bir uygulama var. Bütün bunları yerine göre, zamanına göre değerlendireceksiniz.

Kısacası, bir kişinin mirasçı olabilmesi bir zümreye dâhil olması lazım ve mirasbırakan ile arasında bir hukuki hısımlık bağı olması lazım. Ve mirasçı olacak bu kişinin mirasın vefatında sağ olması lazım. Ayrıca kişinin mirasa ehil olması lazım.

Mirasa Ehil Olma

Bunu bir örnek ile açıklayalım. Bir kişi vefat ettiğinde onun yasal mirasçıları ve atanmış mirasçıları kendiliğinden mirasçı oluyorlar. Hiçbir hukuki işlem yapılmasına gerek olmaksızın. Kendilerinin mirasbırakanın ölümünü öğrenmeleri gerekmiyor. Kendilerinin mirasçı olma arzusunu taşımaları gerekmiyor Bu rızaları hilafına meydana gelen mirasçılıkta kanun koyucu onlara mirası reddetmek imkânını tanıyor.

Dolayısıyla mirasın reddi ile ihtimalinde, medeni kanunumuzun sahipsiz tereke olmaz ilkesi çerçevesinde benimsediği kendiliğinden intikal ilkesi adeta bir tür geçici intikal hali meydana getiriyor. Biraz daha somutlaştırayım. Örneğin Bay M vefat etti. Geride Ç1 ve Ç2'yi bıraktı. Her ikisi de sağ. Her ikisi de hukuki hısımlık bağı ile mirasbırakana bağlı. Her ikisi de birinci zümrede yer alan mirasçılar. Her ikisi de mirastan pay alacak. Zaten her ikisi de kendiliğinden mirasçı oldu. Peki diyelim ki Ç1 mirası reddetti. Artık o mirasbırakandan önce ölmüş gibi addedilecek. O mirasbırakandan önce vefat etmiş gibi davranacağız.

Bunun anlamı biraz önce söylemeye çalıştığım o mirasa ehil olma, mirasçı sıfatına sahip olma. Kişi mirasbırakandan önce vefat ettiyse mirasçı sıfatına sahip değil. Kişi mirasbırakandan önce ölmediyse; belki mirasçı sıfatına sahip olabiliyor başlangıçta. Ama mirası reddedebiliyor. Dolayısıyla da mirasçı sıfatını daha sonradan, geçmişe etkili olarak yitirebiliyor.

O halde sizler, kimlerin mirasçı olduğunu belirlerken hep birinci zümrede mirasçı var mı, ikinci zümrede mirasçı var mı, üçüncü zümrede mirasçı var mı, zümre başı mirasçı var mı, kök başı mirasçı var mı sorularına yanıt arayacaksınız. Arkasından, bunlar mirasbırakandan önce ölmüş mü ölmemiş mi diye bakacaksınız. Daha sonra bu kişilerin mirasa ehil olup olmadıklarına bakacaksınız. Zira bu kişiler belki mirasbırakandan önce ölmemiş olabilirler ama murisin vefatında mirası ne yapmış olabilirler? Örneğin mirası reddetmiş olabilirler ve mirasçılık sıfatını geçmişe etkili olarak yitirmiş olabilirler.

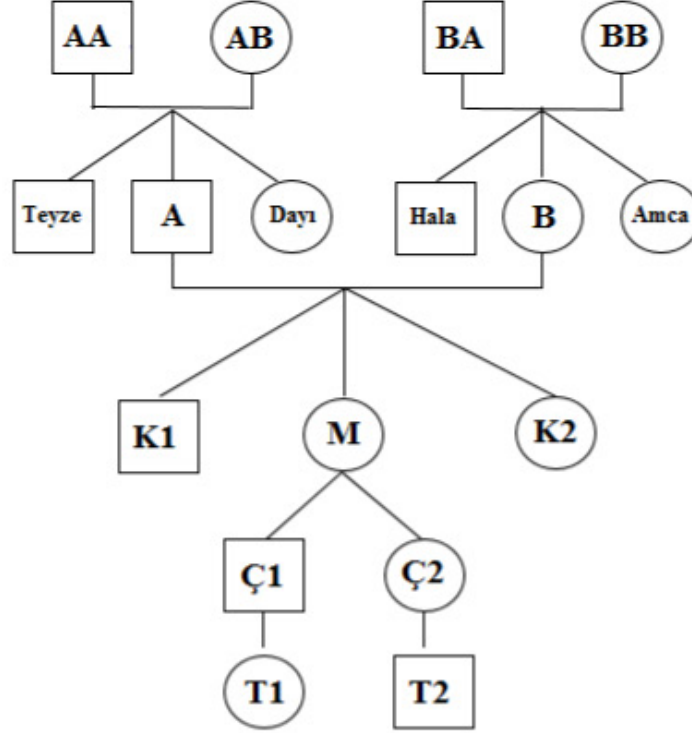
Bunun gibi mirasçılık sıfatının kaybına neden olan bir diğer olgu da mirastan mahrumiyet halidir. Mirastan ıskat da ve mirastan feragat de böyle sonuçlar doğurur Bunları da yeri geldikçe dersimizin içerisinde irdelemeye çalışacağız.

Mahrumiyetle ilgili bir tek şey söyleyeyim. Zaten kafanızda mutlaka şekillenecektir. Bir kişi mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmeye teşebbüs etmiş ve öldürmüş. Örneğin çocuğu babasını öldürmüş. Bu çocuğun babasına mirasçı olmasını ister misiniz? Adalet hissinize uygun mu? Hem babasını öldürmüş, hem de onun servetine sahip hale geliyor, onun terekesine sahip hale geliyor. İşte böylesine haller mirastan mahrumiyet sebebi olarak karşımıza çıkar. Mirasbırakanı hukuka aykırı şekilde öldüren bir kişi ona mirasçı olamayacaktır.

Mirasçılarmın Tespiti

Şimdi artık zümre sisteminin detaylarını Medeni Kanunumuzun hükümlerine bakarak irdeleme zamanı geldi. Bizim şöyle bir tablomuz olsun. Bay M'miz olsun burada. Bay M'yi böyle bir çarpı işaretiyle vefat ettirdim. Buradan doğan bir Ç1 yaratayım. Buradan da doğan bir T1 yaratayım. Aynı şekilde yine M'nin çocukları arasında yer alan Ç2'yi yaratayım. Bir de Torun 2'yi yaratayım. Bu kişi böyle dünyaya mutlaka bir anne ve babanın çocuğu olarak dünyaya gelecek. A ve B'yi şemaya yerleştirelim. Şemanın içerisine bir tane K1 yerleştirelim yani mirasbırakanın kardeşini yerleştirelim. Buraya da bir K2 yerleştirelim. Hatta arzu ederseniz, yavaş yavaş, buraya bir Y1 yerleştirebilirsiniz. Örneğin, yeğen yerleştirebilirsiniz. Aynı şekilde K2'den üreyen bir Y2 yapmaya çalışayım.

Burada hangi zümreler var? Birinci zümre var ve ikinci zümre var. Birazcık daha yukarıya doğru çıktığımda da zaten üçüncü zümreyi yaratır hale geleceğim. Onu da isterseniz şimdiden şemamıza ekleyelim ve arkasından yavaş yavaş daha rahat konuşur hale gelebilelim. Evet. Baktığımız zaman burada 4 kişiyi göreceğiz; annenin annesini, annenin babasını, babanın annesini, babanın babasını göreceğiz. Birazcık daha ilerlersem üçüncü zümrede Anne hattında kişinin teyzesinden, dayısından; baba hattında da halasından ve amcasından söz edebiliriz. Bu çerçevede baktığımızda, daha da uzatmak mümkündü aslında: teyze çocukları, hala çocukları, amca çocukları, dayı çocukları vs. Fakat işin mantığını bir kavrarsak, gerisi artık sizin için birer çocuk oyuncağı haline gelecek.

Birinci Zümrenin Mirasçılığı

Medeni Kanunumuza göre, altsoy kenar başlığını taşıyan 495. maddeye göre: “Mirasbırakanın birinci derece mirasçıları onun altsoyudur.” Yani çocukları, torunları ve devamı. Altsoyda herhangi bir sınırlama yok. O halde yukarıdaki örnekte yavaş yavaş bu mirası dağıtın desem, kime dağıtırsınız? Tahtada var olan bütün kan hısımlarına mirası dağıtmanız mümkün mü? Mümkün değil. Birinci zümrede mirasçılar varsa, biz mirası onlara dağıtmak zorundayız. Örnekte mirasbırakan M vefat etmiş biz kişinin mirasını iki eşit paya ayıracağız. Yani Ç1 1/2 alacak, Ç2 1/2 alacak. Zira çocuklar eşit olarak mirasçılardır.

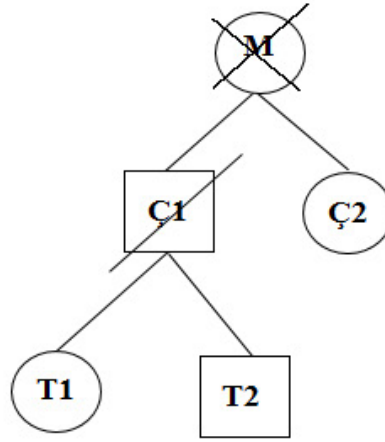
Bu çocuklar sağ olduğu müddetçe, torunların miras payı alması mümkün değil. Çünkü zümre içerisinde de hısımlık dereceleri bir anlam ifade ediyor. Baktığınız zaman Ç1’in hısımlık derecesi M’ye, T1’in hı-

sımlık derecesinden daha yakın. Dolayısıyla, Ç1 mirasçı olduğu müddetçe T1 mirasçı olamıyor, Ç2 mirasçı olduğu müddetçe de T2 mirasçı olamıyor.

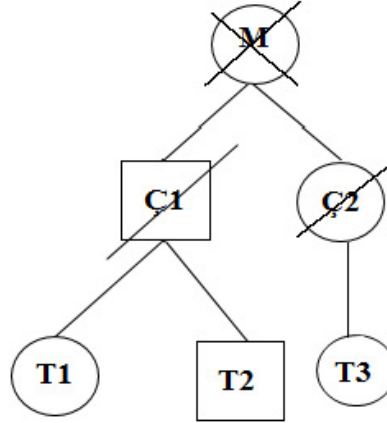
Ama hayatın içerisinde Ç1'in mirasbırakandan önce ölmesi ihtimali var veya mirasçı sıfatına sahip olamaması ihtimali var. Sağ olmasına rağmen, mirasçı sıfatına sahip olamaması ihtimali var. Örneğin, mirası reddettiği için, mahrumiyet sebeplerinden bir tanesini gerçekleştirdiği için, mirasbırakanı hukuka aykırı şekilde öldürmeye kalkıştığı için.

Şimdi TMK m.495/f.3'e bakalım. Bu hükme göre: "Mirasbırakandan önce ölmüş olan çocukların yerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır."

Örneğin M vefat etti. Geride Ç2 kaldı. Ç1'de M'nin çocuğu imiş ama Ç1 mirasbırakandan önce ölmüş. Kişiyi bir çarpı işareti ile öldü gösteriyoruz. Kişiyi mirasbırakandan önce öldü göstermek için de dairenin ortasından bir tane çizgi geçiriyoruz. Peki, Ç1'den de dünyaya gelen örneğin, T1 ve T2 var. Ç1 miras bırakanı önce vefat ettiği için o mirasçı olamayacak ve onun yerine kimler mirasçı olacak T1 ve T2. Yani T1 1/4, T2 1/4 ve Ç2 1/2 oranında mirasçı olacaklar.

Örneği değiştirelim ve Ç2'yi de mirasbırakandan önce vefat ettirelim. Onun da vefatında geride çocuğu T3'ü bıraktığını varsayalım.

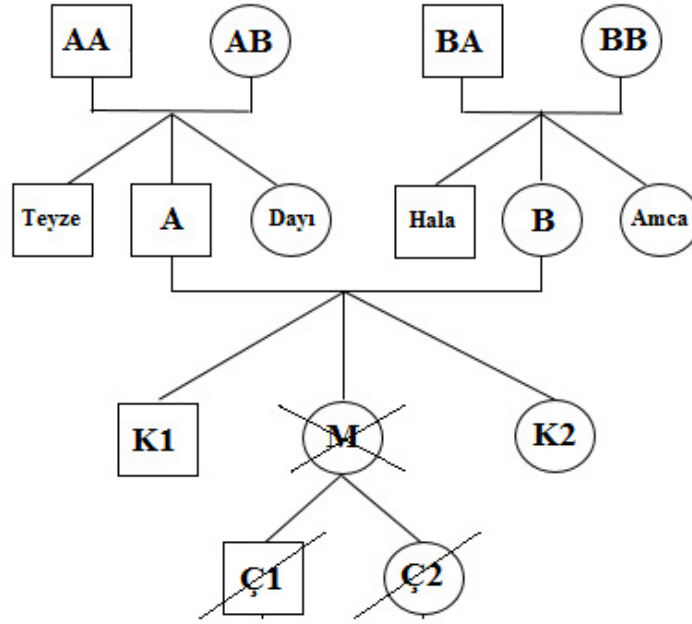

Şimdi mirası acaba nasıl paylaştıracaksınız? Bay M vefat etmiş. Geriye 3 tane torun bırakmış. 3 tane torunu var. $\frac{1}{3} - \frac{1}{3} - \frac{1}{3}$ paylaştıracamız. Böyle mi? Hayır arkadaşlar. Adım adım ilerleyeceğiz. “Mirasbırakandan önce ölmüş olan çocukların yerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.”

Yani mirası önce $\frac{1}{2} - \frac{1}{2}$, Ç1 ve Ç2'ye ayıracağız. Arkasından da Ç1'e düşmesi muhtemel payı, bu $\frac{1}{2}$ payı T1'e önce $\frac{1}{2}$ oranında vereceğiz. Yani T1, $\frac{1}{4}$ alacak. Aynı şekilde T2, $\frac{1}{4}$ alacak. T3 de tahmin edileceği üzere, normal şartlar altında Ç2'ye düşmesi muhtemel olan $\frac{1}{2}$ payı alacak.

Şu hususları vurgulamak istiyorum ikinci zümrenin mirasçılığını incelemekten önce. Bir zümre içerisinde, zümre başından sonra gelen, çocuklar, kendi altsoylarıyla beraber kökleri yaratıyorlar. Kök başları sağ olduğu müddetçe, onların altsoyları mirasçı olamayacak. Mantıklı ve makul bir şey söylüyoruz zaten. Yani mirasbırakana hısımlık derecesi daha yakın olanlar elbette öncelikle mirasçı olmalılar.

İkinci Zümrenin Mirasçılığı

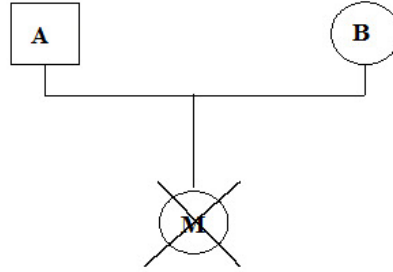
Yukardaki şemada da görüldüğü üzere diyelim ki, mirasbırakanın vefatında geride kimler vardır? Baktığımız zaman, evet, Ç1 dünyaya gelmiştir ama mirasbırakanın vefatından önce ölmüştür. Evet, Ç2 dünyaya gelmiştir ama mirasbırakanın vefatından önce o da ölmüştür ve yavaş yavaş nereye çıkacağız? İkinci zümreye çıkacağız.

İkinci zümreye geçiyoruz. “Ana ve baba” kenar başlığını taşıyor. Medeni Kanun madde 496’ya göre: “Altsoyu bulunmayan mirasbırakanın mirasçıları, ana ve babasıdır. Bunlar eşit olarak mirasçıdırlar.”

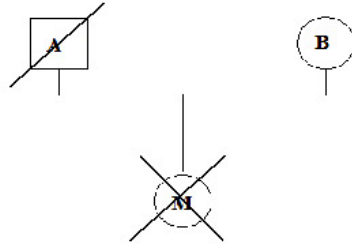
TMK m. 496/f.2’ye göre “Mirasbırakandan önce ölmüş olan ana ve babanın yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır.” Demek ki, zümre başları sağ olduğu müddetçe, onların altsoyları, yani mirasbırakanın kardeşleri, kardeş çocukları, onların da çocukları

mirasbırakana mirasçı olamayacak. Ama zümre başları mirasbırakandan önce vefat ettilerse, o zaman onların yerlerini her derecede halefiyet kuralı çerçevesinde kendi alt soyları alacak.

Bu hükmün öngördüğü ihtimalleri şu örnekle somutlaştırabiliriz: Bay M öldü. Geride kalan anne ve babası var. Normal şartlar altında, mirasbırakandan çıkan hat adedi boyunca mirası paylaştırmaya başlıyoruz. Dikkat edecek olursanız, iki hat var orada: anne ve baba hattı. Bunlara 1/2 - 1/2 miras payı vereceğiz.

Peki, örneğin, anne mirasbırakandan önce vefat etmiş olsaydı ne yapacaktık? Kim mirasçı olacaktı tek başına?

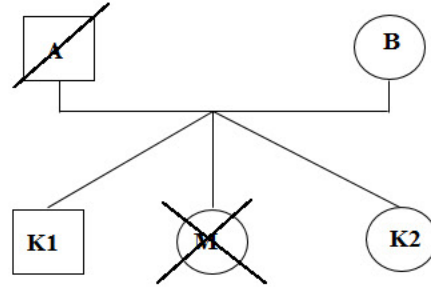

Hiç tartışmasız bu örnekte kişinin babası tek başına mirasçı olacaktı.”

TMK m.496/f.3’e göre “Bir tarafta hiç mirasçı bulunmadığı takdirde, bütün miras diğer taraftaki mirasçılara kalır.” Yani örneği şöyle

yaparsanız, murisin annesi A'yı ondan önce vefat ettirseniz ve herhangi bir şekilde altsoyu da yoksa o zaman bu miras kime intikal edecek? Tamamen Bay M'nin babası olan Bay B'ye intikal edecek.

Peki, örneği şöyle değiştirelim arkadaşlar. Diyelim ki, K1 ve K2 var. Nasıl ilerleyeceğiz? Anne hattına 1/2 ayırmalıyız. Baba hattına 1/2 ayırmak zorundayız. Baba zaten sağ. O ne yapacak? 1/2 miras payını alacak. Peki, anneye düşmesi muhtemel 1/2 pay için Medeni Kanunun herhalde 496. maddesinin 2. fıkrasını okursunuz: "Mirasbırakandan önce ölmüş olan ana ve babanın yerlerini, her derecede halefiyet yoluyla kendi altsoyları alır." Yani A'ya düşmesi muhtemel pay, 1/2 pay, onun altsoyu, K1'e ve yine onun bir diğer çocuğu olan K2'ye intikal edecek. Dolayısıyla 1/2 payı, 1/4 K1 mirasçısıdır, 1/4 de K2 mirasçısıdır diyerek dağıtacağız. Elbette kardeşler sağ olduğu müddetçe de örneğin yeğenler varsa, yeğenler mirasçı olamayacaklar."

Gördüğünüz gibi zümre sisteminin mantığını bir kavrarsanız, gerisi kolay. Bir cümle söyleyerek bırakalım. Sınıftan çıktığınızda düşünün. Bir kişinin arkadaşlar, diyelim ki, nesi var? Torunu var. Torunu onun kaçınıcı derecede kan hısımlı? Bir kişinin diyelim ki, torunu var veya torun çocuğu var. Ne dersiniz? Bay M, dünyaya tabi mutlaka bir anne ve babadan geldi, değil mi? Bakıyoruz böyle, Bay M, çocuğu var. Çocuğundan sonra torunu dünyaya gelmiş. Torunundan sonra da torun çocuğu dünyaya gelmiş. Hepsi de mirasbırakandan önce vefat etmişler. Yani kim var? Torun çocuğu var. Kim var? Annesi var. Kim var? Babası var.

Bir kişinin anne ve babası, onun kaçınıcı derecede kan hısımdır? Birinci derecede kan hısımdır. Ne yaparız biz kan hısımlığının derecelerini saptarken? Doğum çizgilerini sayarız, değil mi? Birinci derecede kan hısımdır. Gelelim Ç, T, torun çocuğu TÇ. TÇ murisin kaçınıcı derecede kan hısımlı? Beraber sayalım arkadaşlar, doğumları: bir, iki, üç. 3. derecede kan hısımlı. Demek ki bir kişinin anne ve babası, onun birinci derecede kan hısımlı. Torun çocuğu, üçüncü derecede kan hısımlı.

Peki, bu kişinin mirasçısı kim olacak? Anne ve babası mı? Yoksa torun çocuğu mu? Torun çocuğu. Neden? Torun çocuğu nereye dâhil? Birinci zümreye dâhil. Birinci zümrede mirasçı olduğu müddetçe, ikinci zümre ne yapamayacak? Mirasçı olamayacak. Adil mi? Mantıklı mı? Makul mü? Doğru mu? Siz kanun koyucu olsanız, kanunu yeniden yazmak imkânına sahip olsanız, ne yazarsınız? Teneffüste lütfen düşünün. Sonra dilerseñiz düşüñcenizi gelip benimle paylaşırñız.

Bu dersin hem altyazılı hem altyazısız videolarına
ulaşmak için
Youtube > Prof. Dr. İlhan Helvacı sayfasını
ziyaret edebilirsiniz.